Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. ११३० - घ

Title रघुवंशव्याख्या भाषानुवादसहिता

Author

Extent ६ Age

Subject काव्यम् · अपूर्णम्

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

नं० ११३०-च

रघुवंशस्य द्वितीयः सर्गः सटीकः

भावार्थसहितश्च (काव्यम्)

नं० ११३०-च

पत्राणि ६ (अपूर्णम्)

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

सं० ११९०८६
रघुवंश [illegible]
[illegible] टीका
[illegible]
[illegible] अपूर्ण

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ [illegible]िः ॥ अथ प्रजानामधिपः प्रभा
तेज्जायाप्रतिग्राहितगंधमाल्यां वनायपीतप्रतिबद्धवत्सां यशोध
नोधेनुमृषेर्मुमोच १ अथ प्रजानां अधिपः प्रभाते ऋषेः धेनुं वना
य मुमोच अथ येन नरं निशातिक्रमणेन नरं निशातिक्रमणेन न
र प्रजानां अधिपः प्रजानां लोकानां लोकजेन्या चा अधिपमणजेरा
जा दिलीपजो ते प्रभाते प्रातःकाले प्रातःकाल्लावठाई ऋषेः वसिष्ठ
स्य वसिष्ठजोन्या धीधेनु नेदिनीं नेदिनी जेनीते वनायवने प्रतिगांते
वनाप्रतिज्ञाव याकारणेन मुमोच मुक्तवान् सोऽदिनाकालाला कथंभूतः
अधिपः यशोधनः यशाणवधनं यस्य सः यशोधनः यशाजेंकी २

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

र्ति जेती च ग्राहे धन जैनें ज्ञा चंतो यशो धन ह्य एर्णं वा यशो धन ऐशोप्र
काचीं कथंभूतां येनं ज्ञायाप्रतिग्राहितनगंधमाल्यंा गंधं च माल्यं च गं
धमाल्ये ज्ञायया प्रतिग्राहितं गंधमाल्यं यया सा ज्ञायाप्रतिग्राहितगं
धमाल्या तां ज्ञायाप्रतिग्राहितगंधमाल्यां गंधमरणज्जे चंदनमाल्य
मरणज्जे पुष्पें तें गंधमाल्ये ह्य एणा वीं ज्ञायाज्जे स्त्री सदछि एणा जेती ।
एं प्रतिग्राहितमरणज्जे येव विली ग्राहेनगंधमाल्यें जीगंधपुष्पेंते
जी कैवेंती ज्ञायाप्रतिग्राहितगंधमाल्या ह्य एणा वी ज्ञायाप्रतिग्राहि
तगंधमाल्या ऐशोप्रकार्चीं पुनः कथंभूतां येनं पीतप्रतिबद्धवत्सा
पीत स्त्राः सौप्रतिबद्ध स्त्र पीतप्रतिबद्धः पीतप्रतिबद्धः वत्सो यस्याः
सा पीतप्रतिबद्धवत्सा तां पीतप्रतिबद्धवत्सां पीतमरणज्जे पियाल्ला

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

प्रतिबद्धमरणजेबाधलानोपीनप्रतीबद्धस्मरणवापीनप्रतिबद्धश्राहे
वनसजोनोजीचानीपीनप्रतिबद्धवनसास्मरणावीपीनप्रतिबद्धवनसा
पेशेप्रकार्वो । नस्याःखुदस्यामसपविचपांसमपांसलानांधुरिकीर्त्ते
नीया मार्गेमनुष्येश्वरधर्मपत्नीपुनेरिवार्थेस्तिरन्वगाकृत २
मनुष्येश्वरधर्मपत्नीनस्याःमार्गेश्रनुगेन मनुष्येश्वरधर्मपा
त्नीधर्मार्थेपत्नीधर्मपत्नीमनुष्याणांईश्वरःमनुष्येश्वरःमनुष्ये
श्वरस्यधर्मपत्नीमनुष्येश्वरधर्मपत्नीधर्मार्थेजेपत्नीनीधर्मपत्नी
स्मरणावीमनुष्याणांलोकानेंलोकेनांचाईश्वरमरणजेश्वामीतोम
नुष्येश्वरस्मरणावामनुष्येश्वरजोराजादिलीपजोनसाचीधर्मपत्नी
स्मरणाजेपहराणीनीमनुष्येश्वरधर्मपत्नीस्मरणावीमनुष्येश्वरध

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

र्मपत्नी नेति वाममार्गपंथानं पंथाजोन्याने अन्वगच्छत् अनुलदे।
केऽनन्तानीक्तालीकाकस्याः कमिव स्मृतिः श्रुतेः अर्थमिव स्मृ
तिं नमन्वादिकस्मृतिं नेती श्रुतेः वेदस्य वेद जोन्याचे अर्थं अर्थं जो
न्याचेपरीं कथंभूतामनुष्ठेश्वरधर्मेन्ती अपांसुलानां पुरिकीर्त्रे
नीया नपांसुलाः अपांसुलाः तासां अपांसुलानां नहेनन्नापां
सुलामरणाजेव्यभिचारिणीन्या अपांसुला स्मरणाद्याः अपांसु
लाज्यापतिव्रता ज्यान्यांचेपुरि अग्रभागे अग्रभागं जोन्याचेष्ठा
ईकीर्त्रे नीयाकीर्त्रेयितं योग्याकीर्ते नीयाकीर्तेयितुं मरणाज्जेकीर्त्र
नकराववयाकारणाज्ञीयोग्यनीकीर्ते नीयास्मरणावीकीर्ते नीयये।
शेषप्रकार्वी कथंभूतं मार्गं रवुरन्यामपवित्रपांसुं रवुराणान्यासः

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

खुरन्यासाः खुरन्यासैः पवित्राः पांसवो यस्मिन् सः खुरन्यासपवि
२ त्रपांसुः तं खुरन्यासपवित्रपांसुं खुरजेष्णाफजेस्रोचजेन्यासम
3 णजेप्रदेपनेखुरन्यासस्मरणावेखुरन्यासजेनेनीहीकहलनपवि
त्रश्चाहेतपांसुममणजेधूलिजान्याजाचेठाईमोखुरन्यासपवित्र
पांसुस्मरणावाखुरन्यासपवित्रपांसुऐशेप्रकावा २ निवर्त्यरा
जा दयितां दयालुःस्तांसौरभेयीं सुरभिर्यशोभिः पयोधरीभूत
चतुःसमुद्रांजुगोपगोरूपधरामिवोर्वीं ३ दयालुः राजा द
यितां निवर्त्य सौरभेयीं तो उर्वीं इमिव जुगोप दयालुः दयालुऐ।
सोराजाराजादिलीपजोतेतोंदयितोंदयिताजेस्त्रीसुदक्षिणाजे
नीतेनिवर्त्यमणजेफिहरवूनसौरभेयीसरभेःश्रपसंकन्यासै। १

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

रभेयीनीमोरभेयीसुरभिजेनीचीअपत्यकन्यानीमोरभेयीह्यागावीमो
रभेयीजेननेटिनीजेनीनेंडवंडभिवणुद्योभिवणुद्योजेनीचपरीज्ज
गोपररहरदाणकर्त्तीफाला कथंभूतःराजा यशोभिःसुरभिःप
शंजीकीर्त्तिज्ञानीहीकहूनसुरभिमणाजेप्रख्यानपेशप्रकाचा कथं
भूतांधेनं पयोधरीभूतचतुःसमुद्रां परंतिनेधराःपयसांधराःपयो
धराःनपयोधराःअपयोधराःअपयोधराःपयोधराःसंपद्यनेतथाभू
ताःपयोधरीभूताःपयोधरीभूताःचतुःसमुद्राःयस्याःसापयोधरी
भूतचतुःसमुद्रातांपयोधरीभूतचतुःसमुद्रां परंतिमणाजेथार।
णकरीनजेनेधरस्यणावेनपयेंन्नीउदकेंजींस्यांचेधरमणाजेधा
रणकरणारनेपयोधरस्यणावेझूवेनजेपयोधरनेअपयोधरस्य

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

एणावेश्रणपोषधजेश्राहेनेनेपोषधरीभूनज्राहलेनेपोषधरीभूनह्लएा
५ वेपपोषधरीभूनश्राहेनचनःसमद्रजेनेजीमनीपपोषधगेश्मूनचनः
समद्राह्मएणावाग्रपोषधरीभूनचनःसमद्रापेशेप्रकाचीं पुनःक
पेभूनांपेनु गोरूपपथरां गोःरूपंगोरूपंगोरूपमः परगोरूप
पथ्तनागोरूपपथरां गोजेगापजेनी चैंजेरूपनेगोरूपह्लएावेगोरू
पजेन्माचीपगामएजेपारएकरएानेगोरूपपथराह्मएणावी
गोरूपपथराणेशेप्रकाचीं २ श्रनापनेनानचेएापेनोर्मषेपिशे
षोप्मनुपापिवर्गःनचान्पनत्तमशरीरहाप्रवीर्यश्रमाहिमनोः
प्रमृतिः ४ पेनोःश्रनुचेएानेनश्राःनापशेषापिश्रनुपापिवर्गः
न्पषेपिपेनोःपेनुजेनेरनीजेनीचाश्रनुचएाश्रनुचरमएाजेम

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

वकीपसातेन दिलीपेन दिलीपजोने एणअनायअनेकर्त्तुअनकरावयाकारणे
शेषापिअवशिष्टापिअवशिष्ट ऐसाही अनयाथिवर्गः अनुयांतिते अनु
याथिनः अनुयाथिनोवर्गः अनमएणजेपछान बोतिमएणजे चालेन
जेनेअनुयाथिहराएणावे अनुयाथिजे सेवकजननजेत्यांचाज्योवर्गमएणजे
समुदायतोअनुयाथिवर्गहराएणावाअनुयाथिवर्गजोनोत्यषेथिनिवर्त्ति
नः फिरविनाकाला नस्यशरीररक्षाचअन्यतः न नस्यदिलीपस्यदि
लीपजोत्याचीशरीररक्षाशरीरस्यरक्षाशरीररक्षाशरीरजेत्याची
रक्षामएणजेसेरक्षएणनीशरीररक्षास्वएणावीशरीररक्षाजेनाही अन्यतः
पुरुषांतरात् पुरुषांतरापासनन मएणजेनाहीं हियस्मात्कारएणात्
याकारएणात्तवमनोः प्रसूतिः स्ववीर्यगुप्ताभवतिमनोः मनुज्योत्या

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

५ 5

विप्रसृतिः प्रसृतिजेसंनतिजेनीसवीर्यगउमासमावीर्यसवीर्यगोवगउमा
सवीर्यगउमा समपाजेग्रापलेंजेंवीर्यमणजेवलनेंसवीर्यसुणगेंवेस
वीर्यजेंनेरोकुरुनचरउमामणजेरदिताणे २ भवतिमणजेग्राहे ४
ग्रास्वादवद्भिः कवलैस्तृणानांकण्डूयनैर्दंशनिवारणैश्च अव्याहतैस्वै
रगतैः सतन्याः सम्राट्समाराधनतत्परोऽभूत सम्राट्सः आस्वादवे
द्भिः तृणानांकवलैः कण्डूयनैः दंशनिवारणैश्च अव्याहतस्वैरगतैः तस्याः
समाराधनतत्परः अभूत सम्राट् सम्राट्मणजेचक्रवर्तिउपमामः
दिलीपः राजादिलीपजोनो ग्रास्वादवद्भिः आस्वादोविद्यनेयषांतेः
आस्वादवन्तः तैः आस्वादवद्भिः आस्वादजोमधुरतजेनो ग्राहेजोंवे
ठाईनेआस्वादवंतस्तणावेग्राँदवंनपेमनतृणानांतणेजींन्यांचेकव ५

सा

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

लैः कवलजेनी हीकरून केवुं थयेनेः केवुघनेजीखा जिवगणोजीनीहीकरू
नदंशनिवारणो श्रुदंशानो निवारणा निदंशनिवारणानिनेः दंश
निवारणोः दंशजेवनमहिकाजातां चीजी निवारणोनी दंशनि
वारणो ह्लणावी दंशनिवारणोजीनी हीकरूनहों अव्याहनस्वैरगतेः
नव्याहता अव्याहता अव्याहतास्वैरगतिर्यस्याः सा अव्याहतस्वै
रगतिः तस्याः अव्याहतस्वैरगते नेवजी व्याहनमणजे प्रतिह
ननी अव्याहनहलणावी अव्याहनमणजे अप्रतिहनआहे स्वै
रगतिजे स्वछंदगतिजेनेजी चीनी अव्याहनस्वैरगतिह्लणावी
अव्याहनस्वैरगतिपर्णा नस्याः येन्नाः येनुजेनेदिनीजेनीचास
मारायनननपरः नेदवेयस्यननपरः नेदवमणजेनेचआहेपरे

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

३
६
6

परमणाजे प्रधाने जैने जासतेनोननपर स्यणावा सम्यक् आराधने समा
राधनेननन्यपरः समाराधननन्नपरः सम्यक् जैं आराधने तैं समारा
धनत्स्यणावैं समाराधनजैन्या विषईननपरमणाजें आसक्तेनास
माराधननननपरस्यणावा समाराधनननन्यपरे एता अभूत अनना
ज्ञाजासेता ५ स्थितः स्थितामुच्चलितः प्रयातां निषेदुषीमा
सनबंधधीरः जलाभिलाषी जलमाददानां छायेव तां भूपतिरन्व
गच्छत् ६ भूपतिः स्थितां स्थितः सन् प्रयातां उच्चलितः सन् नि
षेदुषीं आसनबंध धीरः सन् जलं आदंदानां जलाभिलाषी स
न् छायेव तामन्वगच्छत् भूपतिः भुवः पतिः भूपतिः भूजे पृथ्वी ६
जेती चापतिमणाजे स्वामीनो भूपति स्यणावा भूपनि जोराजा टि

CC-0 Dharmartha Trust J&K. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative